
Skatten i Lerkar. Pastor Otto Larsens Forsvar

Et stykke journalistik af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

Skatten i Lerkar. Pastor Otto Larsens Forsvar

4

Skatten i Lerkar. Pastor Otto Larsens Forsvar

Skatten i Lerkar. Pastor Otto Larsens Forsvar

Skatten i Lerkar. (refereret i Dagens Nyheder 3-10).

Pastor Otto Larsens Forsvar.

Af Sognepræst Kaj Munk.

Maa jeg begynde denne Artikel med nogle spredte Bemærkninger til Angribere og Meningsfæller?

Først vil jeg da gøre opmærksom paa, at jeg selvfølgelig ikke har kaldt Biskopperne for Luskemikler. Det skulde synes unødvendigt, men har vist sig ikke at være det. Mit Udtryk stod, som enhver, der vil læse, let kunde se, som et Angreb paa Biskoppernes Aktion ud fra den Betragtning, at den vilde skræmme ikke saa ganske faa unge Præster fra at tale ud fra Leveren - at vi med andre Ord i Stedet for en Kamptid og Grødetid i Kirken kan vente en Andemadstid, hvor det tilsyneladende er saadan en Fred og Ro og Stilhed og Enighed - bare at den er uægte, kunstig fremtvunget, erhvervet paa Bekostning af Samvittighederne; de Mennesker, man netop gerne vilde høre tale, tør det ikke; man bruger det praktiske Behov til at skabe Luskemikler af Folk, der maaske ellers vilde være baade redelige og førende.

Dernæst vil jeg gerne fremkomme med den Oplysning til en Del af de kære Mennesker, som skriver Breve til mig, at vil de have, jeg skal læse dem, bør de sætte deres Navn under. Breve uden Navn eller med et Navn, der tyder paa at være fordrejet, gaar nemlig straks efter Aabningen ulæste i Kakkelovnen. Alle.

Til Sognepræst J. C. Balslev, der her i Bladet har meldt sig som Biskoppernes Vaaben-drager, disse Par Linier:

Pastor Balslev synes at have en vis Tiltro til Flertallet fremfor Eneren. Han styrker sig ved at formene, at hans Tankegang tiltrædes af "vide Kredse indenfor den danske Kirke", og "at Biskopperne har udtalt sig i enigt Fællesskab, giver selvfølgelig kun deres Ord forøget Vægt". Jeg er jo nu af den stik modsatte Anskuelse; jeg prøver en Tanke efter dens Værdi og ikke efter det Bifald, den høster. Ja, jeg vil snarere gaa yderligere i modsat Retning og sige, at bliver en ny Tanke fremsat af én Mand, hører jeg godt efter; fremsættes den af to, interesserer den mig mindre; og er de ti om det, hører jeg slet ikke efter; for saa ved jeg, det er noget Vrøvl. Naa, men her var jo ikke Tale om nye Tanker. –

Men ligesom Pastor Balslev foretrækker ogsaa jeg langt de ni Biskopper for et Kirkeraad. Bare de vil lade være med at være enige. Maa jeg stille blot dette lille Spørgsmaal i denne Sammenhæng: Hvorfor i Alverden har vi det hele Bispevalgs Hurlumhej og slaas som Negre paa et Afdansningsbal hver for at sætte sit Partis Kandidat igennem, hvis de Herrer, naar først de er valgt, ligegyldigt hvad Parti de kommer fra, er saa forunderligt enstænkende, saa snart et Principspørgsmaal bringes paa Bane?

Til Magister Harald Niensens hysteriske og hykleriske Indlæg har jeg intet at tilføje.

Siden jeg sidst havde den Ære at skrive i "Jyllandsposten" om Otto Larsen, har han udsendt et lille Skrift "Til Forsvar for "Skatten i Lerkar"". Det er paa 64 Sider og burde have været paa 16, ja, maaske bedst paa 8 og maaske allerbedst paa 0. Det forandrer nemlig slet ikke Læserens Indtryk, hverken af Manden eller hans Tankegang. Hans elskværdige,

løjerligt lidenskabsløse, saa altfor saglige Stil gør ham ude af Stand til at forme sine Tanker iøjnefaldende og skarpt, saa de staar der - og man ved, hvad han mener - og det bider sig fast. De mange Angreb, forstandige og taabelige, nænsomme og hadske, hæderlige og hykleriske, han har været Genstand for, har ikke bragt ham ud af hans Ro eller paa anden Maade forandret ham.

Der er stadig intet til Hinder for, at Otto Larsen kan være en duelig Præst, selv om han gaar med denne lille forbistrede Filosofidoktor i Maven. Tværtimod, lad ham endelig forblive i det praktiske Arbejde. Maaske det kan kurere ham, og sikke en Stads-Præst der saa kan blive af ham. Men kureres maa han. Ved en eller anden Lejlighed maa det gaa op for ham, at den kristne Kirke ikke har noget Gudsbegreb, den har kun en Gud.

Nu er der det forunderlige ved Øster-Ulslev-Præsten, at det ved han egentlig ogsaa godt. ”Jesus opstillede ikke et specielt kristeligt, tankemæssigt udformet Gudsbegreb. Jesus lagde ingen Vægt paa det abstrakte Begreb, men paa det praktiske Forhold, paa *Maaden*.” Saa mange er virkelig Ordene. Han ved det godt, men det er for ham bare en Tanke, han har tænkt sig til som saa mange andre Tanker.

Al den mugne Teologi!

Nu ved jeg jo ikke, hvordan Otto Larsen har prædiket i de lollandske Kirker; men i sine Bøger snakker han sort Teologi. Hvor sælsomt, at han, der saa oprigtigt og smukt higer efter Kristendommens Modernisering - at netop han skal føre alle de gamle stivbenede og spattede Problemer ind paa Travbanen igen. Engang diskuterede de med Heftighed her i Landet følgende Spørgsmaal: Staa de salige altid op, eller sidde de stundom ned? – Jeg troede, vi var lykkeligt og vel kommen af de Dage. Men nu ser jeg min Sandten, at en ung Præst, der netop ønsker at være Foregangsmand i Arbejdet for Tilrettelæggelsen af Kristendommen for det tyvende Aarhundrede, atter rejser Spørgsmaalene om, hvordan Jesus fødtes af en Jomfru, og hvordan hans Legeme hævedes ud i Verdensrummet, og hvordan han skal komme igen paa en Sky.

Jeg kan ikke holde ud, at der skal tænkes over de Ting. Og skal der endelig tænkes, nu, i Himlens Navn, lad saa enhver tænke, som han vil. Lad brave Mennesker saa ogsaa faa Lov til at kalde dem Symboler, selv om jeg synes, det er det fattigste og forlorneste Navn, de kunde finde paa. Men saa vil jeg ogsaa have Lov for mig at kalde dem Undere, hvorved jeg forstaar Begivenheder, der sker, uden at jeg kan indse, hverken at de kan ske eller hvordan.

Jamen, det er da noget grueligt uklart noget.

Saa? – Foran i en af mine Bøger har jeg stillet et Ord af en nøgtern Gaardmandsenke i Vedersø: ”Nej, hans Stadsklæder skal hænge parat; for en ved dog aldrig, om han ikke skulde komme en Paaskemorgen.” Denne Kone vidste, at Manden var død, laa i sin Grav og blev Muld i Muld; alligevel havde hun saa klart, saa lysende en Mulighed for hans Tilbagevenden for Øje, at hun endog holdt hans Tøj parat. Jeg giver mere for denne jævne Kvindes ”uklare” Forestillinger end for Krarups og Martensens og alle Tidens teologiske Fakulteters Logik.

Søren Kierkegaard da? Nej, ham maa De ikke nævne. Hans Tanker var jo nemlig ikke Tanker, men Liv, vaandefuldt, gnistrende, jagende Liv.

Og Liv er Otto Larsens Tanker ikke. De knirker som nogen gammel Havelaage. Alene denne dogmatiske Skelnen mellem Religion og Videnskab er tør og ganske uvirkelig. Der er slet ikke saadan noget svælgende Dyb befæstet mellem de to. Bl.a. af den Grund, at de begge er klemmt inde i et Menneske. Maaske er Videnskaben ret beset bare en Form for Religion.

Og naar der tales om Historien som en Videnskab med Resultater hardtad saa sikre som Matematikkens, saa maa der protesteres med et meget bredt Smil. Jeg skulde tro, at et af de sureste Æbler, en Geometriprofessor maa bide i, er at skulle kalde sig Kollega til en Historiker. Historien kan næppe kaldes en Videnskab. Dens Resultater svinger som et Barometer i Jordskælv. Det er ikke historisk godtgjort, at Kristus har levet. Snarere tværtimod. Der kan komme den Dag, da Historien forlanger af os, at vi skal opgive den Tanke, at Jesus overhovedet har eksisteret. Saa vil Otto Larsen maaske bøje Hovedet og sige, at de Værdier, der hævdedes af de første Menigheder, i hvert Fald har eksisteret og eksisterer, og saa længe man tror paa dem, er man Kristen.

Nuvel, men saa kommer Historien og Statsvidenskaben og Etikken og Filosofien en skønne Dag og beviser, at de Værdier slet ikke er Værdier, men Kræftskader. Og hvad saa? Ak, skal Kristendommen saadan tage sig i Agt for at komme paa Kant med Videnskaberne, da faar den det som en Hare i Jagttiden. For det er en grumme skøn Idé, at Troen og Videnskaben har hver sit Omraade og kan aldrig støde sammen; den passer bare ikke, saa skal da Troen selv gøres til en Videnskab, en Art Filosofi.

Men paa denne harmoniserende Idé staar Otto Larsen fast, endog saa fast, at han er paa Nippet til at komme i Affekt og for engangs Skyld bruge uparlamentariske Udtryk: ”Thi at ville fælde historiske (altsaa videnskabelige) Domme ud fra religiøst Synspunkt er simpelthen ikke andet end Vrøvl”. Vi mindes den gamle Sigelse om, at naar Argumenterne begynder at blive svage, tager Ordene til i Styrke. Thi dette er jo Kristendom, ogsaa larsensk Kristendom, at Religionen er optraadt i Historien. Ordet blev Kød. Hvordan skulde Mødet mellem Religionen og Historien spænde af, uden at der blev Tale om religiøst historiske Domme? Religionen ved, at Jesus er det enestaaende, Undtagelsen. Videnskaben kan kun behandle Reglen, ja, maa egentlig benægte Undtagelsen. Hvilket Sammenstød! Hvilken Spænding! Hvilket Drama! Saadan gaar det da til, at vil Mennesker lære Jesus at kende, maa de søge Oplysninger to Steder: i Historien og hos Menighedens Helligaand. Derfor er netop Evangelierne hellig Historie, Beretninger, der efter historisk Videnskab er bevislige Løgne, men hvis Sandhed Aanden overbeviser den troende om.

Den troende, ja! Men naar nu moderne Mennesker med Videnskaben til Forudsætning kommer og spørger, hvad saa med dem?

Ja, kære Otto Larsen, nu har jeg jo haft den Glæde rygtevis at erfare, at Landets Biskopper er meget forstandigere og horisontrigere indstillet, end de ønskede saadan straks at give det Udseende af: de smider Dem ikke ud. Nu, Gudskelov, saa bliv De i Kirken og tal til disse moderne søgende - Forgaarden hører ogsaa med til Templet, og det kan være af Betydning af Hensyn til alle de forskellige Mennesker, der kommer der, at have blandt mange andre ogsaa en Tolk, der kan tale det Lands Sprog, som [...] [...]

I dette Øjeblik kommer Aviserne ind ad Døren, og jeg ser, at Otto Larsen-Sagen er afgjort. Med største Glæde erfarer jeg, at det første, Kirkeministeren siger, er, at Afgørelsen betyder ikke, at Pastor Otto Larsen er uværdig til at være Præst. Saa sætter jeg mig og læser Biskop J. Ammundsens Indstilling, og næsten en hel Spalte igennem varer min Glæde ved. Men saa faar den til Gengæld ogsaa Ende.

Løsningen kunde ved første Blik ikke være lykkeligere. Naar Pastor Larsen havde begaaet den Fejl at forlade sine Sogne (og maaske krævede hans Helbred det), og Følgen var blevet, at Folk dernede ikke kunde tænke sig at byde ham Velkommen tilbage, da vilde Stillingen dør bliver uudholdelig for baade Menighederne og ham. Med kluntet taktisk Behændighed finder man et - Sagen uvedkommende - Paaskud til at ophæve Embedet. Saa rejser altsaa Pastor Larsen, men er stadig Præst i den danske Folkekirke og kan - efter Indstilling - faa Embede i Morgen igen. Er det ikke just det, vi, den danske *Folkekirkes* Tilhængere, har kæmpet for saa haardt mod "Kristeligt Dagblads"s Sektkirkeanskuelser for: at Otto Larsen kunde bevares som Præst i Folkekirken?

Men naar man ser Biskoppernes Begrundelse for Indstillingen og man mere end aner Hensigten, dann wird man verstimmt. Thi Begrundelsen er den, at Kirken skal være human, Kirken human, og Pastor Larsen og hans Familie skal jo ogsaa leve. Dette er den uantageligste af alle Grunde; thi hvorfor skal dog den larsenske Familie leve?

Det var jo ikke for Otto Larsens Skyld, vi vilde beholde ham i Kirken, men for Kirkens Skyld. At det skulde høres og forstaas af alle, at ogsaa hans Vidnesbyrd var Kirken stor nok til at spænde over og have Brug for.

Men Otto Larsen skal have Ventepenge. Hvorfor? For at han kan blive Adjunkt. Du milde Himmel! Som om her ikke var Adjunkter nok i Landet. For Idéens Skyld: jeg vil hellere have, at Manden dør af Sult, end at han bliver Adjunkt.

Og en eller anden Biskop er aabenhjertig nok til at lade skinne igennem, at det hele arrangeres for i Stilhed at klemme ham ud: søger han Embede igen, vil ingen Biskop lade ham slippe ind ad den snævre Port.

Og lad mig saa til Slut tage Bladet fra Munden endnu en Gang i denne Sag, forhaabentlig for sidste Gang. Jeg bør gøre det. Var jeg Præst og ikke andet, kunde jeg maaske sige: Jeg er sat til at hyppe Kartofflerne i Vedersø, og saa maa de andre om Resten. Men jeg kan ikke være indgaaet paa at skrive om kirkelige Spørgsmaal i et Blad og saa luske uden om denne Begivenhed. Det vilde jeg ikke være glad ved, naar jeg engang er død.

Saa *maa* det da siges, at alt betænkt er her æltet en nydelig Rævekage. Politik! Politik! Politik! Lad os ordne det, saa alle bliver tilfredse! Gaa endelig sagte med Dørene! I, der siger, at han ikke har Ret til at være Præst, I har Ret; derfor afskediger vi ham. Og I, der siger, han har Ret, bliv nu ikke vrede, for vi lader ham forblive Præst alligevel. Og I, der siger: Det er Synd for den unge Mand og hans Familie, nu skal I høre: Vi giver ham Ventepenge. Og vi har snakket for ham, at nu faar han saadan Ro til at studere, og det er han ogsaa helt glad ved. Og, kære Venner, skal vi saa ikke, hys, hys, snakke om andre Ting? Nu traf det sig saa heldigt, at Kommissionen for Sammenlægning af Embeder [...]

"Javel, Deres Højærværdighed; men naar nu ikke Menighedsraadene kunde tænke sig

at beholde Otto Larsen som Præst, var det saa, fordi de mente, han for med Tant og Løgn?”

”Nej, det var, fordi de var bange for, at der skulde komme Strid ind i Sognene; det er jo ubehageligt; disse brave Lolliker, de er vant til at være sammen saadan i Fredelighed og Gemytlighed, saadan hyggeligt”.

”Jamen, Sandheden, Deres Højærværdighed?”

”Ja, Sandheden er jo den, at det er to meget smaa Sogne, saa der kan spares eet Embede, og paa den Maade kommer Staten jo heller ikke af med de Ventepenge, saadan set. Det er saa udmærket altsammen”.

”Jamen, Sandheden, Deres Højærværdighed?”

”Ja, Sandheden, ja, den *har* vi jo talt om. Dertil kom saa yderligere, at det var en gammel og fugtig Præstegaard, og den [...] [...] [...] ”

Nu har jeg ansøgt Ministeriet om Centralvarme i Vedersø.

Kære Otto Larsen. De har ladet Dem overliste. De maatte ikke være gaet ind paa dette durkdrevne, fedtede Arrangement. De maatte ikke have solgt Deres Førstefødselsret for den lokkende Ret Linser, som de uldne Jakobshænder rakte Dem. Det var jo ikke Dem, vi stred for, det var jo for Kirkens, jeg vil ikke sige Rummelighed, men Storhed. Troen paa, at den Herre, De og jeg tjener, ogsaa havde Brug for en ung ærlig Mands Kamp og Tvivl.

Men jeg kan ikke gaa i Rette med Dem; for det var jo Dem, de truede paa Brødet, og ikke mig. Men Troen vil vi ikke miste, Troen paa, at er vi ansat af Vorherre, saa kan Bisper og Ministre afsætte saa galt, de vil!

Og derfor skal De blive ved! De er kaldet til at være Præst, og gaar De hen og bliver Adjunkt, saa først for Alvor svigter De. Hvil Dem nu ud! Søg saa Embeder igen, til De opnaar Forbindelsen med et Menighedsraad, der har Hjerte paa rette Sted. Saa tager vi Dyredalen af Væg igen. Og saa skal vi se. Hilsæl, Kollega! Jeg udnævner Dem til at være Folkekirkens Samvittighed.

Vedersø Præstegaard i September 1932.